

Het praktijkdossier

Een handleiding voor leraren-in-opleiding aan de lerarenopleiding bij "Professional in de Praktijk" (PiP) 1a en 1b van de Universiteit Utrecht

Utrecht, januari 2019

Universitaire lerarenopleiding, Universiteit Utrecht

Cursuscoördinator: Els Laroes

1 Inleiding

Het vak van docent leer je voor een belangrijk deel in de praktijk. Daar doe je ervaring op met het toepassen van wat je op de universiteit over je vak en lesgeven hebt geleerd. Een heel belangrijk deel van de lerarenopleiding bestaat dan ook uit het onder begeleiding op school uitvoeren van de taken van een docent. Naar dat deel van de opleiding verwijzen we hier als de stage. De stages "Professional in de Praktijk" (PiP) worden door een aantal studenten als betaalde baan in het onderwijs doorlopen.

De manier waarop je in de stages PiP wordt begeleid en uiteindelijk beoordeeld, lijkt op de systematiek die binnen veel scholen en andere instellingen en bedrijven wordt gehanteerd. Daar hoort bij dat je als (beginnende) professional periodiek begeleidings- en beoordelingsgesprekken met je leidinggevende voert, waarin wordt besproken en vastgesteld wat je al kunt en wat je nog moet leren gezien de vereisten van je functie.

Binnen de lerarenopleiding verzamel je in het zogenaamde praktijkdossier verschillende materialen zoals lesplannen, toetsen, en evaluaties om jouw functioneren in de praktijk van het onderwijs voor anderen en voor jezelf zichtbaar te maken. Bij die materialen, die je per taak verzamelt, geef je kernachtig aan waarom je juist deze materialen hebt toegevoegd en wat je ermee duidelijk wilt maken. Je schrijft ter voorbereiding op de eindgesprekken over je praktijkdossier met je begeleiders telkens een kort reflectieverslag van een à twee A4'tjes en dat zet je bij taak 12.

In deze handleiding lichten we de beoordelingscriteria en het praktijkdossier verder toe.

Privacy: omgaan met persoonlijke gegevens van leerlingen

Binnen de UU en dus ook bij de GST en de UU willen we zorgvuldig omgaan met de gegevens van leerlingen op onze stagescholen. Dit betekent dat:

- *video- of audiomateriaal alleen gebruikt mag worden voor onderwijsdoeleinden (bijvoorbeeld intervisie en beoordeling) binnen het kader van de lerarenopleiding;*
- *video- of audiomateriaal alleen digitaal gedeeld mag worden met de cursusdocent van de UU;*
- *leerlingegegevens in verslagen van onderwijs- en onderzoeksactiviteiten niet herleidbaar mogen zijn tot individuele leerlingen; dit houdt o.a. in dat er geen namen van leerlingen voorkomen in opdrachten.*

Zorg er daarnaast voor dat je handelt in overeenstemming met het privacybeleid van je stageschool.

2 Criteria

Aan het eind van de stages PiP 1a en 1b bespreek je het praktijkdossier met je begeleider (instituufoopleider) op de universiteit¹. Voorafgaand aan deze gesprekken heb je een beoordelingsgesprek gehad met je stagebegeleider op school. (Zie hiervoor de toelichting bij de digitale stagebeoordelingsformulieren.)

De leerdoelen zijn beschreven aan de hand van de wettelijke bekwaamheidseisen aan leraren zoals opgenomen in de wet Beroepen in het Onderwijs (2017). De leerdoelen zijn concreet uitgewerkt in de advertentietekst en beschreven in het praktijkdossier en de rubric. In het praktijkdossier zijn deze bekwaamheidseisen geoperationaliseerd in twaalf handelingstaken die een indruk geven van hoe de lio zijn bekwaamheid in de praktijk laat zien. De leerdoelen worden beschreven aan de hand van de volgende vier handelingsgebieden:

1. Vakdidacticus en begeleider van leerprocessen
2. Pedagoog
3. Docent in brede context
4. Manager van de eigen professionele ontwikkeling

Besproken wordt in hoeverre je voldoet aan de door de opleiding gestelde bekwaamheidseisen. De bekwaamheidseisen zijn samengevat in wat we de advertentietekst noemen:

Advertentietekst docent waarin de bekwaamheidseisen die in de educatieve module worden gehanteerd zijn samengevat

Wij zoeken een **vakdidactisch bekwame docent** die op grond van concrete doelen en de beginsituatie van de leerlingen een systematische planning van leeractiviteiten van leerlingen kan maken. Hij kan deze plannen ook goed uitvoeren, wat betekent dat hij verschillende werkvormen adequaat kan hanteren. Wanneer daartoe aanleiding is kan hij de plannen bijstellen. Hij kan de leerlingen bovendien het hoe en waarom van de les duidelijk maken.

Wij zoeken een docent die inzicht heeft in de opbouw van het curriculum van het vak inclusief kerndoelen en eindtermen. Hij weet hoe leerlingen kennis en begrip binnen zijn vakgebied verwerven en weet die deze visie en deze inzichten te vertalen naar effectieve en uitdagende lessen en durft te experimenteren. Hij kan bovendien omgaan met verschillen tussen leerlingen. Daarnaast verwachten we dat de docent op een adequate manier de vorderingen van de leerlingen evalueert en toetst.

Wij zoeken een docent die in staat is om een expliciete visie te formuleren op het vak en de plaats ervan in de maatschappij.

Wij zoeken een **pedagogisch bekwame docent** die inzicht heeft in communicatieprocessen in de klas en over het gedragsrepertoire beschikt om die processen op verschillende manieren te sturen. Hij is in staat om in verschillende onderwijsomstandigheden een functionele relatie met een groep leerlingen en met individuele leerlingen te onderhouden. Hij is ook in staat om een ordelijke en plezierige werksfeer te realiseren. Hij kan een sfeer van veiligheid en respect scheppen en geeft leerlingen het gevoel geeft dat ze ertoe doen. Hij kan vanuit pedagogisch inzicht reflecteren op onderwijsprocessen en is op basis daarvan in staat stap voor stap een pedagogische visie te ontwikkelen om het eigen pedagogisch-didactisch handelen richting te geven.

Wij zoeken een **docent** die zich ook **buiten de eigen klas** betrokken toont bij de school als organisatie en die les-, klas- en vakoverstijgende taken uitvoert. Dat doet hij door op een constructieve manier met collega's en overige betrokkenen bij het onderwijs **samen te werken**. Hij heeft zicht op aspecten van het schoolbeleid die van invloed zijn op het eigen functioneren.

¹ De docent van de cursus PiP en Pedagogiek

Wij zoeken een docent die zelf verantwoordelijkheid neemt voor de **eigen professionele ontwikkeling**. Dat betekent dat hij initiatieven neemt om het eigen handelen, in verschillende onderwijssituaties en vanuit verschillende (theoretische) invalshoeken te analyseren. Op basis van die analyse laat hij zien dat hij in staat is zichzelf te verbeteren in een voortgaand ontwikkelingsproces.

Al deze bekwaamheden kennen hun basis in een gedegen kennis van de relevante wetenschappelijke achtergronden zoals kennis van het schoolvak, het leren en ontwikkelen van leerlingen en belangrijke communicatieprocessen. Een academisch opgeleide docent heeft vanzelfsprekend inhoudelijke kennis van de voor het beroep essentiële vaardigheden en houdingsaspecten zoals hierboven beschreven.

In alle cursussen die samen de educatieve module van de lerarenopleiding vormen werk je aan je ontwikkeling, waarbij de bekwaamheidseisen zoals die in tabel 1 zijn verwoord richtinggevend zijn.

In de stages PiP1 gaat het vooral om toepassen in de praktijk, door het vervullen van de taken van een docent. In tabel 2 worden de vier handelingsgebieden zoals beschreven in de advertentietekst uitgewerkt in twaalf taken die een indruk geven van de wijze hoe je die taken in de praktijk vervult.

De rubrics voor de stages PiP1 (zie hieronder) geven meer inzicht in het handelen dat van een docent wordt verwacht. Aan het eind van stage PiP 1a wordt van de student verwacht dat hij de taken 1-5 en taak 7 op ten minste niveau *een* heeft en taak 12 op ten minste niveau *twee*. Aan het eind van stage PiP 1b wordt van de student verwacht dat hij alle taken op ten minste niveau *twee* beheerst. Studenten hebben allen specifieke sterke punten waarin ze mogelijk hogere niveaus kunnen halen.

Tabel 1. Handelingsgebieden en taken

Handelingsgebieden	Taken
1. Vakdidacticus	Bereidt lessen voor 1. Stelt leerdoelen op voor het gehele curriculum en specifieke lessen. 2. Ontwerpt leeractiviteiten voor de gestelde leerdoelen. 3. Plant de uitvoering van leeractiviteiten. 4. Begeleidt de uitvoering van leeractiviteiten. 5. Toetst in welke mate de gestelde leerdoelen gerealiseerd zijn.
2. Pedagoog	6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan. 7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen 8. Begeleidt de ontwikkeling van de leerlingen als persoon. 9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming.
3. Docent in brede context	10. Voert les-, klas- en vakoverstijgende taken uit en 11. Werkt daarbij constructief samen.
4. Manager van de eigen professionele ontwikkeling	12. Verbetert systematisch zijn professionele handelen.

3 Het praktijkdossier

Je maakt het praktijkdossier in Blackboard. Dit maakt het mogelijk om je dossier te delen met je begeleider op de universiteit, je begeleider op school, en eventueel je medestudenten. Je maakt daarbij gebruik van een sjabloon dat je op Blackboard kunt vinden.

Hoe het werken aan het praktijkdossier technisch in zijn werk gaat, staat beschreven in de technische handleiding die je kunt vinden op BlackBoard.

Het materiaal in het praktijkdossier is gestructureerd aan de hand van de twaalf taken die zijn weergegeven in tabel 2. Het is belangrijk dat je de structuur van het praktijkdossier handhaaft, om te voorkomen dat je begeleiders voortdurend op zoek moeten naar wat waar staat.

Hieronder beschrijven we de indeling en de inhoud van het praktijkdossier.

3.1 Taken en materialen in het praktijkdossier

In tabel 2 is per taak het materiaal opgesomd dat je in ieder geval in het dossier opneemt. In overleg met je begeleider op de universiteit kun je eventueel vervangende materialen opnemen. Wanneer je dat belangrijk vindt, kun je natuurlijk ook aanvullend materiaal opnemen, maar wees vooral selectief, want je beoordelaar moet in korte tijd een goed beeld van jouw competenties kunnen krijgen.

In een toelichting per taak geef je het volgende aan:

- waar en wanneer het materiaal is verzameld;
- waarom je bij deze taak voor het docentgedrag dat je hier illustreert hebt gekozen. Denk bijvoorbeeld aan: welke overwegingen je hebt, welke keuzen daaraan ten grondslag liggen of welk concept uit de theorie je hebt gebruikt.

3.2 Reflectieverslag (Taak 12)

Bij de twaalfde taak (Verbeter systematisch zijn professionele handelen) vind je in tabel 2 als materiaal 'Reflectieverslag'. Dit verslag bestaat uit drie onderdelen: zelfbeoordeling, reflectie en vooruitblik.

- **Zelfbeoordeling:** je geeft een korte beschrijving per taak, voor alle 11 taken, op welk niveau in de rubric je staat. Daarbij geef je globaal aan welke ontwikkeling je de afgelopen periode hebt doorgemaakt, ten aanzien van de leerpunten die je had en ten aanzien van waar je nu staat bij de twaalf taken. Eindig met een samenvatting waarin je je sterke en zwakke punten als docent beschrijft.
- **Reflectie:** je geeft aan op welke manier je hebt geleerd door te beschrijven hoe jij je als professional ontwikkelt en hoe je systematisch aan je eigen ontwikkeling werkt. Is dat geweest door ervaring op te doen in de praktijk, door te experimenteren in de praktijk, door de (hoor)colleges, door de begeleiding van je sb, door uitwisseling met medestudenten, door...? Beschrijf in elk geval op welke manier voor jou de theorie en praktijk van onderwijs samenhangen. Dat kan bijvoorbeeld door het beschrijven van een voorbeeld van hoe jij theorie hebt gebruikt bij je functioneren in de praktijk.
- **Vooruitblik:** op basis van de conclusies van de zelfbeoordeling en je reflectie formuleer je twee concrete leerdoelen. Je eindigt met hoe je dit wilt gaan leren en waarom dit past bij de docent die je (later) wilt zijn.

Tabel 2. Taken en materialen

Taken <i>De docent:</i>	Materialen PiP 1a	Materialen PiP 1b
1. Stelt leerdoelen op voor het gehele curriculum en specifieke lessen. 2. Ontwerpt leeractiviteiten (inclusief materialen en media) voor de gestelde leerdoelen. 3. Plant de uitvoering en begeleiding van leeractiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Twee lesplannen met reflectie op de uitvoering m.b.t taak 1-5 en de beoordeling van de vakdidacticus daarvan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eindopdracht Vakdidactiek 1: drie-lessen-op-een-rij (met in de bijlagen: drie lesplannen) en de beoordeling van de vakdidacticus daarvan.
4. Begeleidt de uitvoering van leeractiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Een videofragment²: eerste tien minuten van een les met toelichting. • Lesobservatie sb van een les en reflectie daarop. 	<ul style="list-style-type: none"> • Twee videofragmenten³ die gevarieerde en activerende werkvormen laten zien • Lesobservaties sb van drie lessen en per observatie een reflectie daarop.
5. Toetst in welke mate de gestelde leerdoelen zijn gerealiseerd.	<ul style="list-style-type: none"> • Leerdoelen opgenomen in de twee lesplannen. In de lesplannen wordt verantwoord hoe geëvalueerd wordt of de lesdoelen behaald zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eindopdracht Vakdidactiek 1: Onderdeel C: toets/evaluatief onderdeel drie-lessen-op-een-rij
6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan.	<ul style="list-style-type: none"> • - 	<ul style="list-style-type: none"> • Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag (VIL) in twee klassen + analyseopdracht⁴.
7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen	<ul style="list-style-type: none"> • Een videofragment waarin interactie met de klas plaatsvindt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Twee videofragmenten waarin interactie met de klas plaatsvindt.
8. Begeleidt de ontwikkeling van leerlingen als persoon.	<ul style="list-style-type: none"> • - 	<ul style="list-style-type: none"> • Verslagen en/of video-/audio-opnamen uit klas en/of individueel gesprek.
9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming	<ul style="list-style-type: none"> • - 	<ul style="list-style-type: none"> • Een kritische onderbouwing vanuit je eigen pedagogische visie van de illustraties opgenomen bij taak 8 (gebruik ook Pedagogiek 1, opdracht 2).
10. Voert les-, klas- en vakoverstijgende taken uit.	<ul style="list-style-type: none"> • - 	<ul style="list-style-type: none"> • Notulen of aantekeningen van vergaderingen, bijeenkomsten, oudergesprekken, etc.
11. Werkt binnen de school constructief samen.	<ul style="list-style-type: none"> • - 	<ul style="list-style-type: none"> • Feedback van twee bronnen binnen school, anders dan de sb.
12. Verbeterd systematisch zijn professionele handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Reflectie op alle elf taken • Stagebeoordeling einde PiP 1a door stagebegeleider⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> • Reflectie op alle elf taken • Stagebeoordeling einde PiP 1b door stagebegeleider⁶

² Het videofragment is voorzien van een korte toelichting: klas, tijd, onderwerp, etc. Waarom dit fragment gekozen? Waar ben je tevreden over? Hoe zou het beter kunnen?

³ Videofragmenten in dit dossier komen uit verschillende lessen, duren maximaal vier minuten en zijn van goede beeld- en geluidskwaliteit. Ze zijn voorzien van een korte toelichting: klas, tijd, onderwerp, etc. Waarom dit fragment gekozen? Waar ben je tevreden over? Hoe zou het beter kunnen?

⁴ Zie Blackboard/PiP voor instructies VIL analyseopdracht

⁵ Gebruik de hiervoor bestemde formulieren. (zie Blackboard/PiP)

⁶ Gebruik de hiervoor bestemde formulieren. (zie Blackboard/PiP)

Rubric schoolpraktijk voor de stage

Wat is een rubric?

Een rubric is een evaluatie-instrument dat gebruikt kan worden voor de begeleiding en de beoordeling van leraren-in-opleiding (lio's).

Hoe ziet de rubric eruit?

De rubric is een tabel waarin per taak op verschillende niveaus de kwaliteit van uitvoering is beschreven. Eerst wordt aangegeven wat het meest basale niveau is. Daarnaast staat telkens een meer complex of meer compleet niveau beschreven.

Voordelen van een rubric

- het dwingt de begeleider de gehanteerde criteria concreet te verwoorden
- het kan de beoordeling meer objectief en consistent maken
- het geeft heldere indicatoren om ontwikkelingen mee te vergelijken
- het kan de begeleiding consequent maken, studenten worden telkens met hetzelfde instrument geëvalueerd.
- het maakt studenten van te voren duidelijk waarop ze begeleid en beoordeeld zullen worden
- het levert de studenten bewustzijn op over concreet aantoonbare competenties, die ze ook in peerevaluaties kunnen gebruiken.

Doel van de rubric

Doel van de rubric is om tijdens de gesprekken met je begeleiders duidelijke criteria te hebben; taal voorhanden te hebben om je functioneren en je ontwikkeling als docent te kunnen verwoorden en vast te stellen.

Het gebruik van rubrics in de praktijk

Leraren-in-opleiding zullen afhankelijk van hun capaciteiten en sterke en zwakke kanten tijdens de opleiding een eigen ontwikkeling laten zien. Bij de ene competentie zal een student zich sneller ontwikkelen dan bij de andere. In de rubric worden per taak telkens vier niveaus onderscheiden. Het eerste niveau geeft aan dat de student zich aan het ontwikkelen is als docent, maar nog op startniveau zit. Het tweede niveau is zo geformuleerd dat de docenten-in-opleiding daaraan bij de afsluiting van educatieve module aan moeten voldoen. Het beschrijft dus een startbekwame docent. Het is dus de bedoeling dat een docent aan het eind van de educatieve module overal ten minste op niveau *twee* zit.

Aan het eind van stage PiP 1a wordt van de studenten verwacht dat zij taken 1-5 en taak 7 op ten minste niveau *een* hebben en taak 12 op ten minste niveau *twee*. Aan het eind van Stage PiP 1b wordt van de studenten verwacht dat zij alle taken op ten minste niveau *twee* beheersen. Studenten hebben allen hun eigen sterke punten waarin ze mogelijk op den duur het vierde niveau kunnen halen.

Rubric schoolpraktijk PiP1 (2018-19)

Handelingsgebied: leerprocessen

<i>Taken</i>	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
1. Stelt leerdoelen voor het gehele curriculum en specifieke lessen	De docent neemt leerdoelen van anderen of de methode over; hij staat niet bewust stil bij de beginsituatie van leerlingen.	De docent gaat na of leeractiviteiten bij de gestelde leerdoelen passen en gaat na wat de beginsituatie van de leerlingen is.	De docent kiest leeractiviteiten bij zelf geformuleerde doelen, aansluitend op de gepeilde beginsituatie van de leerlingen.	De docent kiest en ontwerpt leeractiviteiten steeds op weloverwogen gronden, aansluitend bij de leerlingen en de specifieke vakinhoud.
2. Ontwerpt leeractiviteiten voor de gestelde leerdoelen	De activiteiten in de methode worden uitgevoerd. Hierbij worden vooral aanbiedende werkvormen gebruikt. De lesontwerpen zijn bedoeld voor de klas als geheel. Naast het inhoudelijke leerproces heeft de docent ook oog voor het aanleren van vakspecifieke vaardigheden.	De docent gebruikt afwisselend aanbiedende en activerende werkvormen en is in staat om de leeropbrengst aan het einde van de les te achterhalen. Naast het inhoudelijke leerproces heeft de docent ook oog voor het aanleren van vakspecifieke vaardigheden. Hij is in staat verschillen in kennis en vaardigheden tussen leerlingen op te merken en te verwoorden.	De docent is in staat zelf leeractiviteiten te bedenken en de keuze van de leeractiviteiten te beargumenteren. De docent houdt rekening met individuele verschillen tussen leerlingen in kennis en vaardigheden. Hij zoekt naar oplossingen voor de gevonden verschillen.	Leeractiviteiten worden gekozen en ontworpen op weloverwogen gronden en zijn steeds duidelijk gerelateerd aan de gestelde doelen. De docent achterhaalt stelselmatig de leeropbrengst en gebruikt een verscheidenheid aan aanbiedende en activerende werkvormen. Hij laat leerlingen zoveel mogelijk op eigen niveau werken en kiest voor hen gepaste bijspijker- en verrijkingsactiviteiten.

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
3. Plant de uitvoering en de voorbereiding van leeractiviteiten	De docent gebruikt een lesplanning waarin hij lesdoelen, fasen, werkvormen en toetsing benoemt.	De docent gebruikt een lesplanning waarin hij lesdoelen, fasen, werkvormen en toetsing benoemt. Er wordt in de lesplanning geanticipeerd op mogelijk noodzakelijke aanpassingen.	De docent plant inhoud en opbouw van de les realistisch. Hij gebruikt activerende didactiek. De leeractiviteiten worden gekenmerkt door afwisseling in werkvormen en spelen in op de heterogeniteit van leerlingen.	De docent plant inhoud en opbouw van de les realistisch. Hij gebruikt activerende didactiek. De leeractiviteiten worden gekenmerkt door afwisseling in werkvormen. Er wordt ingespeeld op de heterogeniteit van leerlingen. De docent kan indien gewenst overstappen op een verantwoorde alternatieve planning.
4. Begeleid de uitvoering van de leeractiviteiten	De docent voert de geplande leeractiviteiten uit, maar laat zich regelmatig leiden door ongeplande gebeurtenissen in de les.	De docent voert de geplande leeractiviteiten uit en is in staat adequaat te reageren op ongeplande gebeurtenissen in de les.	De docent voert geplande leeractiviteiten doelmatig en flexibel uit. Hij is in staat activiteiten adequaat aan te passen als de situatie daarom vraagt en hij stimuleert het kiezen van leeractiviteiten door de leerlingen zelf.	De docent beschikt over een scala van adequate onderwijsleeractiviteiten die afhankelijk van de situatie ingezet worden en waarbij de leerlingen een mede bepalende factor zijn. Bovendien stimuleert hij het kiezen van leeractiviteiten door de leerlingen zelf.
5. Toetst in welke mate de leerdoelen zijn gerealiseerd	De docent checkt tijdens de les soms of de leerdoelen bereikt zijn. De docent gebruikt toetsen en correctiemodellen van collega's of het schoolboek.	De docent toetst tijdens de les regelmatig of de leerdoelen bereikt zijn. De docent kan zelf toetsen en correctiemodellen ontwerpen. Hij heeft weet van tekorten van schoolboektoetsen en betreft af en toe andere evaluatievormen bij de beoordeling.	De docent toetst tijdens de les stelselmatig of de leerdoelen bereikt zijn. De docent kan betrouwbare en valide toetsen en correctiemodellen ontwerpen. Hij gebruikt waar relevant instaptoetsen, diagnostische toetsen en andere evaluatievormen.	De docent toetst tijdens de les stelselmatig of de leerdoelen bereikt zijn. De docent ontwerpt betrouwbare en valide toetsen en correctiemodellen. Hij integreert allerhande evaluatietechnieken in het leren van leerlingen en controleert steekproefsgewijs zijn eigen analysetechnieken.

Handelingsgebied: Pedagoog

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan	De docent heeft een gedeeltelijk zicht op het welbevinden van de individuele leerlingen of van wat hen bezighoudt. Hij probeert passend te reageren.	De docent toont interesse voor individuele leerlingen en kan in één op één situaties leerlingen op hun gemak stellen. Daarbij zoekt hij, afhankelijk van de groep of de verschillen tussen individuele leerlingen, naar effectieve reacties en gedrag.	De docent kent van de meeste leerlingen relevante achtergrondgegevens en probeert in contact de leerlingen medeverantwoordelijk te maken voor een prettige leeromgeving. De docent is in staat te leiden, begeleiden, bemiddelen, stimuleren en confronteren.	De docent is in staat vanuit interesse voor de leerlingen, individueel en als groep, een prettige sfeer te creëren en in stand te houden, waarbij de leerlingen zich medeverantwoordelijk voelen voor de leeromgeving.
7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen	De docent heeft soms moeite met goed luisteren naar de leerlingen. Het lukt niet altijd om met eigen emoties of die van de leerlingen om te gaan. De docent corrigeert en belooft beperkt en gaat in beperkte mate in op reacties in de klas.	De docent communiceert goed op inhoudsniveau. Hij herkent het betrekkningsniveau (achteraf), kan omgaan met eigen emoties en is in staat ongewenst gedrag van leerlingen af te zwakken. De docent belooft en corrigeert leerlingen volgens een vast stramien. Hij onderzoekt de effectiviteit en zoekt naar variatie in de wijze waarop hij leerlingen corrigeert en belooft.	Door inzicht in communicatieprocessen kan de docent effectief communiceren op inhouds- en betrekkningsniveau. Hij geeft en wekt vertrouwen en corrigeert ongewenst gedrag van leerlingen individueel en de klas als geheel. De docent kan in verschillende groepen een prettige werksfeer creëren door correcties en beloningen die zijn afgestemd op de omstandigheden. Hij is zich bewust van de effectiviteit van zijn gedrag en probeert dit doelgericht te gebruiken.	De docent communiceert effectief, efficiënt en met empathie op elk niveau. Hij heeft gezag, geniet vertrouwen en is in staat om ongewenste gedrag te voorkomen of dit gedrag om te buigen, zodat de relatie met de klas zich herstelt. De docent heeft een uitgebreid gedragsrepertoire. Hij kan op diverse niveaus en met diverse intensiteit belonen en corrigeren en kan dit flexibel toepassen.

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
8. Begeleidt de ontwikkeling van leerlingen als persoon	De docent herkent puber- en adolescentiegedrag van leerlingen en benadert leerlingen vanuit hun participatie aan de klas/ groep als geheel.	De docent kan op basis van ontwikkelingspsychologische basiskennis van puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen, individuele leerlingen begeleiden bij hun identiteitsontwikkeling.	De docent kan individuele leerlingen vanuit hun eigen ontwikkelingskenmerken begeleiden bij hun identiteitsontwikkeling, ook waar deze problematisch verloopt. Hij doet dit op basis van gevorderde ontwikkelingspsychologische kennis van puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen.	De docent kan leerlingen begeleiden bij hun identiteitsontwikkeling, ook als zij bijzondere zorg nodig hebben. Hij doet dit op basis van specialistische ontwikkelingspsychologische kennis van leerlingen in puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen. Hij houdt hierbij rekening met diversiteit en multiculturaliteit.
9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming	De docent laat omgangsregels aan de leerlingen als groep over en leeft pedagogische waarden onbewust voor.	De docent initieert omgangsregels in de klas/groep om een goede sfeer te creëren. Hij werkt duidelijk vanuit de eigen pedagogische waarden en visie op persoonsvorming en heeft aandacht voor de leerling als individu.	De docent maakt leerlingen medeverantwoordelijk voor de omgangsregels in de klas/groep en weet zijn persoonlijke pedagogische waarden en pedagogische visie te verhouden tot die van de school als gemeenschap. Hij heeft vanuit zijn persoonlijke identiteit aandacht voor en vertrouwen in de persoonsvorming van leerlingen.	De docent weet een gemeenschappelijk 'waardenvol' klimaat te creëren waarin leerlingen als personen in ontwikkeling aangesproken worden. Hij stimuleert leerlingen om medeverantwoordelijkheid te nemen voor de persoonsvorming van alle leerlingen in de klas/groep en de school als leefgemeenschap.

Handelingsgebied: docent in brede context

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
10. Voert les-, klas-, en vakoverstijgende taken uit	De docent is op de primaire lestaak gericht en toont belangstelling voor enkele andere aspecten van de schoolorganisatie.	De docent is voornamelijk op de primaire lestaak gericht. Daarnaast voert hij op verzoek van collega's of de schoolleiding een overstijgende taak uit binnen de eigen vaksectie/team. De docent is nieuwsgierig en wil een beeld hebben van de school. Hij oriënteert zich op taken, visie en profilering van de school.	De docent voert enkele les- en vakoverstijgende taken uit. Dit doet hij vanuit de vaksectie/het team of met betrekking tot de begeleiding van de eigen leerlingen. De docent heeft een overzicht van taken in de school. De docent participeert in bestaande projecten.	De docent voert diverse les- en vakoverstijgende taken uit. De docent neemt binnen sectie, team en school op een opbouwende en actieve manier deel aan besluitvorming over schoolbeleid. Hij levert een concrete bijdrage aan projecten in (inter)nationale context.
11. Werkt constructief samen	De samenwerking van de docent staat ten dienste van de primaire lestaak. Hij heeft taakgerichte contacten met de begeleider en directe collega's.	De samenwerking van de docent staat ten dienste van de primaire lestaak. Hij richt zich op samenwerking binnen de gehele vaksectie en team.	De docent besteedt tijd en aandacht aan taakgerichte samenwerking in vaksectie en team en in vakoverstijgende projecten, de leerlingbegeleiding of de schoolorganisatie.	De docent is betrokken bij verschillende vormen van overleg en samenwerking op school. Hij is zich bewust van eigen kwaliteiten in samenwerking met anderen.

NB Het functioneren op dit gebied wordt sterk beïnvloed door de (school)context.

Handelingsgebied: professionele ontwikkeling

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
12. Verbetert zijn professionele handelen systematisch	De docent staat open voor feedback van de sb, lerarenopleiders en andere docenten (in opleiding), en is op zoek naar alternatieven voor het eigen professionele handelen. Hij is zich nauwelijks bewust van de eigen leeractiviteiten.	De docent beschrijft zijn handelen en staat open voor feedback van de sb, lerarenopleiders en andere docenten (in opleiding). De docent onderscheidt verschillende oorzaken die van invloed zijn op zijn handelen. Hij is op zoek naar alternatieven om die toe te passen.	De docent beschrijft zijn handelen en zoekt aan de hand daarvan actief naar feedback van de sb, de lerarenopleiders, andere docenten (in opleiding) en leerlingen. Op grond daarvan gaat hij gericht op zoek naar alternatieven voor het eigen professionele handelen. De docent toont zich regelmatig bewust van gedragspatronen en het effect ervan.	De docent vraagt actief en systematisch feedback op basis van eigen leerdoelen en verwerkt deze feedback in vervolgactiviteiten. De docent betreft bij zijn analyse de perspectieven van de organisatie (de school, het team en de leerlingen). De docent verklaart haar functioneren met behulp van interne en externe factoren. Op basis van bekendheid met haar eigen gedragspatronen zet hij systematisch concrete stappen ter verbetering.